

LEGAL INSIGHT

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΝΟΜΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΜΕΝΗΣ ΠΩΛΗΣΗΣ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΥ

Γιώργος Ψαράκης

Έχει ανακύψει εκατοντάδες φορές το ζήτημα τα τελευταία χρόνια στην ελληνική νομολογία και έχει απασχολήσει μεγάλο αριθμό πολιτών: με σκοπό να αγοράσουν ένα αυτοκίνητο, συμφώνησαν να λάβουν δάνειο από την τράπεζα (ή την εταιρεία leasing), και μέσω αυτού να εξοφλήσουν το τίμημα της πώλησης στον έμπορο αυτοκινήτων, μεταβιβαζόμενων, όμως, όλων των σχετικών δικαιωμάτων από την σύμβαση πώλησης από τον έμπορο στην τράπεζα. Το παρόν σχόλιο απαντά στο ερώτημα ποια είναι τα δικαιώματα και ποιες οι υποχρεώσεις των μερών στην περίπτωση αυτή.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2015

Έχει ανακύψει εκατοντάδες φορές το ζήτημα τα τελευταία χρόνια στην ελληνική νομολογία και έχει απασχολήσει μεγάλο αριθμό πολιτών: με σκοπό να αγοράσουν ένα αυτοκίνητο, συμφώνησαν να λάβουν δάνειο από την τράπεζα (ή την εταιρεία leasing), και μέσω αυτού να εξοφλήσουν το τίμημα της πώλησης στον έμπορο αυτοκινήτων, μεταβιβαζόμενων, όμως, όλων των σχετικών δικαιωμάτων από την σύμβαση πώλησης από τον έμπορο στην τράπεζα. Στην σύμβαση αυτή (στην πραγματικότητα πρόκειται για δύο συμβάσεις, μία περί πώλησης αυτοκινήτου και μία περί χορήγησης δανείου) συνήθως συμβάλλονται στο ίδιο κείμενο και τα τρία μέρη (πωλητής, αγοραστής και τράπεζα) και τις περισσότερες φορές πιτλοφορείται: *«Σύμβαση πώλησης αυτοκινήτου με παρακράτηση κυριότητας και σύμβαση δανείου»* (στην νομική θεωρία απαντάται ως *«σύμβαση χρηματοδοτημένης πώλησης»*). Ωστόσο, επεληθούσης και της οικονομικής κρίσης, αρκετοί αγοραστές παρουσίασαν αδυναμία καταβολής των δόσεων, κατέστησαν υπερήμεροι, με αποτέλεσμα να στραφούν τα συμβαλλόμενα πιστωτικά ιδρύματα εναντίον τους. Το ζήτημα που τίθεται εν προκειμένω είναι αν το πιστωτικό ίδρυμα έχει το δικαίωμα να ζητήσει πίσω το πωληθέν αυτοκίνητο ή όχι και με νομικούς όρους, αν έχει το δικαίωμα να αιτηθεί την απόδοση της νομής σε αυτό.

Τα τελευταία, κυρίως, τρία χρόνια άρχισαν να δημοσιεύονται αποφάσεις δικαστηρίων που δεχόντουσαν το εξής: αφού ο έμπορος αυτοκινήτων εξοφλήθηκε τελικά από την τράπεζα, δεν τίθεται ζήτημα διατήρησης της παρακράτησης της κυριότητας, η οποία πέρασε αυτοδίκαια στον αγοραστή. Η συμφωνία πώλησης με τον όρο της παρακράτησης κυριότητας (ΑΚ 532) συνίσταται στην αυτοδίκαιη μεταβίβαση της κυριότητας εφόσον εξοφληθεί ολοσχερώς ο πωλητής. **Αφού επομένως ο πωλητής εξοφλήθηκε από την τράπεζα, η κυριότητα πλέον έχει νομίμως περάσει στον αγοραστή.** Η τράπεζα διατηρεί μεν την χρηματική της αξίωση χωρίς ωστόσο να μπορεί να προβεί μέσω δικαστικής απόφασης σε αφαίρεση του αυτοκινήτου από την κατοχή του αγοραστή (βλ. ενδεικτικά ΕιρΠειρ 8/2014, ΕιρΑθ 2122/2014, ΕιρΑθ 2184/2014, ΕιρΑθ 2110/2014). Μάλιστα προχωράνε κάποιες από τις αποφάσεις αυτές και σε περαιτέρω σκέψεις: τα δικαιώματα της νομής και κυριότητας του αυτοκινήτου δεν μπορούν να θεωρηθούν ότι συνεκχωρούνται με την αξίωση για το τίμημα της πώλησης παρά μόνο πρέπει να μεταβιβάστουν ειδικώς σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις του Αστικού Κώδικα (βλ. ΑΚ 987, 1094) κατόπιν ειδικής συμφωνίας, μεταβίβαση που όμως δεν είχε λάβει χώρα στις επίδικες περιπτώσεις (*«Με την παραπάνω εκχώρηση βέβαια δεν μεταβιβάζονται άνευ άλλου τα υπό αίρεση εμπράγματα δικαιώματα της νομής και της κυριότητας του πράγματος, αφού τα δικαιώματα αυτά δεν έχουν χαρακτήρα παρεπόμενου δικαιώματος, ώστε να ακολουθήσουν την τύχη της εκχωρούμενης απαίτησης»*).

Ορισμένες αποφάσεις, από την άλλη πλευρά, δέχονται:

α) **ότι είναι νομικά δυνατό να συμφωνήσουν οι συμβαλλόμενοι να θέσουν την μεταβίβαση της κυριότητας υπό τον όρο της εξόφλησης όχι μόνο του πωλητή αλλά και του πιστωτικού ιδρύματος.** Τούτο επιτρέπεται βάσει της αρχής της ελευθερίας των συμβάσεων (ΑΚ 361) και έχει ήδη διατυπωθεί ως σκέψη σε δικαστική απόφαση με της εξής διατύπωση: *«Με τον παραπάνω όρο συμφωνήθηκε μεταξύ των μερών (πωλητή και αγοραστή, που ενδιαφέρει περισσότερο), ότι τα αποτελέσματα της δικαιοπραξίας αυτής (εκτός από την παραπάνω νομική αίρεση της αποπληρωμής του τιμήματος) θα εξαρτώνται επιπρόσθετα και υπό δεύτερη νέα αίρεση (συμβατική αυτή την φορά) και πάλι διαλυτική της κυριότητας από την πλευρά της πωλήτριας και αναβλητική από την πλευρά του αγοραστή κατά την οποία η παρακράτηση της κυριότητας θα εξαρτάται πρόσθετα και από την εξόφληση του δανείου»*, και

β) ότι οι εν λόγω συμβάσεις πρέπει να ερμηνευθούν προς την κατεύθυνση της μεταβίβασης και της νομής του αυτοκινήτου, έστω κι αν τούτο δεν προκύπτει ρητά από το συμβατικό κείμενο.

Κατ' αυτό τον τρόπο, εφόσον το πιστωτικό ίδρυμα είναι νομέας του οχήματος, δικαιούται να ζητήσει την αφαίρεση αυτού καταθέτοντας, μεταξύ άλλων, και αίτηση λήψης ασφαλιστικών μέτρων νομής (βλ. λ.χ. ΠΠρΘες 17612/2011). Παράλληλα, δέχονται οι εν λόγω δικαστικές αποφάσεις ότι έχει μεταβιβαστεί καθολικά η έννομη σχέση από τον πωλητή στο πιστωτικό ίδρυμα με την υπογραφή της τριμερούς συμβάσεως και άρα όλα τα δικαιώματα που γεννήθηκαν κατ' αρχάς στο πρόσωπο του πωλητή, πλέον ανήκουν στο πιστωτικό ίδρυμα.

Ποια, όμως, είναι τελικά η ορθή άποψη;

Η ορθή αξιολόγηση της κάθε περίπτωση εξαρτάται από το κείμενο της σύμβασης που έχει μπροστά του ο εφαρμοστής του δικαίου. Καθότι στο πεδίο του ενοχικού δικαίου ο έλληνας νομοθέτης έχει δώσει μεγάλη ελευθερία κινήσεων στους κοινωνούς, θα πρέπει κάθε φορά να εξετάζουμε ακριβώς τι συμφώνησαν και υπέγραψαν τα συμβαλλόμενα μέρη ώστε να προβούμε στην σωστή εκτίμηση. Ειδικότερα:

α) Ο όρος της παρακράτησης κυριότητας στην σύμβαση πώλησης, με τον τρόπο που διατυπώνεται στο άρθρο 532 του Αστικού Κώδικα οδηγεί στο συμπέρασμα ότι εφόσον έχει εξοφληθεί από την τράπεζα ο έμπορος, το αυτοκίνητο ανήκει πλέον οριστικά στον αγοραστή. Ωστόσο είναι νομικά δυνατό, ως ελέχθη ανωτέρω, να προχωρήσουν οι συμβαλλόμενοι ένα βήμα παραπέρα: **να θέσουν την μεταβίβαση της κυριότητας υπό τον όρο της εξόφλησης όχι μόνο του πωλητή αλλά και του πιστωτικού ιδρύματος.** Τούτο επιτρέπεται βάσει της αρχής της ελευθερίας των συμβάσεων (ΑΚ 361) και έχει ήδη διατυπωθεί ως σκέψη σε αποφάσεις δικαστηρίων (βλ. ανωτέρω).

β) Η νομή μπορεί φυσικά να μεταβιβαστεί –και άτυπα μάλιστα, δηλ. χωρίς σχετικό έγγραφο μεταβίβασης και ανεξαρτήτως της μεταβίβασης ή μη της κυριότητας του πράγματος (βλ. ΕιρΑθ 2110/2014)- εφόσον υπάρχει τέτοια ειδική πρόβλεψη στο κείμενο της σύμβασης (*μεταβίβαση με έκταξη της νομής*). **Θα πρέπει, δηλ., να έχει προβλεφθεί ειδικώς ότι μεταβιβάζεται η νομή από τον πωλητή στο πιστωτικό ίδρυμα με σχετική παράδοση της κατοχής του αυτοκινήτου και παράλληλα να συντρέχει στο πρόσωπο του πιστωτικού ιδρύματος η λεγόμενη «διάνοια κυρίου», ήτοι η πρόθεση ιδιοποίησης του πράγματος (πρόθεση χρήσης του πράγματος ως δικό του).** Η

τελευταία, ωστόσο, προϋπόθεση («διάνοια κυρίου») δεν θα συντρέχει στις περισσότερες περιπτώσεις. Τούτο για δύο λόγους:

- Πρώτον, δεν είναι πιθανό να θεωρεί η τράπεζα το αυτοκίνητο ως δικό της όταν για την μεταβίβαση της κυριότητας αυτού απαιτείται ο τύπος της έγγραφης σύμβασης επί της υπάρχουσας άδειας κυκλοφορίας και η έκδοση νέας διοικητικής πράξης (νέας άδειας κυκλοφορίας). Άρα εφόσον δεν έχει λάβει χώρα μεταβίβαση της κυριότητας του αυτοκινήτου κατ' αυτόν τον τρόπο (δεν υπάρχει δηλ. το όνομα της τράπεζας πάνω στην άδεια κυκλοφορίας), δεν φαίνεται πιθανό η τράπεζα να εκδηλώσει πρόθεση ιδιοποίησης.
- Δεύτερον, πρόθεση ιδιοποίησης δεν θα εκδηλώσει η τράπεζα και για τον λόγο ότι λογιστικά και φορολογικά η ίδια, στις πλείστες των περιπτώσεων, δεν παρουσιάζει το όχημα ως πάγιο αγαθό που βρίσκεται στην ιδιοκτησία της. Τούτο δεν εντάσσεται στις προθέσεις της καθότι θα της δημιουργούσε αρκετά ζητήματα σε σχέση με τις οικονομικές της καταστάσεις και θα συνεπαγόταν περαιτέρω έξοδα-βάρη για εκείνη.

Με απλά λόγια, η τράπεζα στις περισσότερες των περιπτώσεων δεν θα αντιλαμβάνεται το όχημα ως δικό της, αλλά απλώς θα επιθυμεί να λάβει τα δανεισθέντα χρήματα πίσω.

γ) Η σχέση της σύμβασης πώλησης μπορεί να μεταβιβαστεί εξ ολοκλήρου από τον πωλητή στην τράπεζα, εφόσον στην συμφωνία αυτή μεταβίβασης όλης της συμβατικής σχέσης συμβληθούν και τα τρία μέρη, δηλ. πωλητής, αγοραστής και τράπεζα. Στην περίπτωση αυτή συμμεταβιβάζεται και το δικαίωμα υπαναχώρησης και άρα νομίμως η τράπεζα μπορεί να υπαναχωρήσει από την σύμβαση πώλησης με αποτέλεσμα να μπορεί να αιτηθεί ο νομέας και κύριος του αυτοκινήτου την αφαίρεση αυτού. **Εφόσον, όμως, η τράπεζα δεν είναι ούτε ιδιοκτήτης αλλά ούτε νομέας του αυτοκινήτου –όπως προελέχθη- δεν μπορεί να ζητήσει η ίδια την αφαίρεση. Αυτό θα πρέπει να το κάνει ο πωλητής, ο οποίος είναι και ο κύριος-νομέας του οχήματος και υπέρ του οποίου έχει τεθεί η παρακράτηση κυριότητας.**

Το συμπέρασμα, άρα, που προκύπτει είναι ότι η αντιμετώπιση της κάθε περίπτωσης εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την διατύπωση της συγκεκριμένης σύμβασης. Όντως, την πενταετία προ του 2009, το κάθε χρηματοδοτικό ίδρυμα είχε τις δικές του συμβάσεις χρηματοδοτημένης πώλησης αυτοκινήτου οι οποίες είχαν συνταχθεί με βάση τις προτάσεις των νομικών του

συμβούλων. Δεν είναι όλες οι συμβάσεις ίδιες, όσο κι αν τελικώς το οικονομικό αποτέλεσμα που ήθελαν να πετύχουν τα πιστωτικά ιδρύματα ήταν παρόμοιο. Η παραμικρή λέξη, η τυχόν διαφοροποίηση στην διατύπωση ενός όρου, μπορεί να έχει πολύ μεγάλη σημασία στην τελική κατάληξη της διαφοράς· στο αν τελικώς νομίμως αιτείται η τράπεζα την αφαίρεση του αυτοκινήτου ή όχι. Στις περισσότερες, όμως, των περιπτώσεων φαίνεται ότι η τράπεζα δικαιούται μεν να υπαναχωρήσει από την σύμβαση πώλησης αλλά δεν δικαιούται η ίδια να ζητήσει την απόδοση του αυτοκινήτου. Τούτο θα πρέπει να το κάνει ο ίδιος ο πωλητής εγείροντας το σχετικό ένδικο βοήθημα ενώπιον των αρμόδιων δικαστηρίων.